ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АГРОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Силабус дисципліни
“Лікарські рослини”

1. Профіль дисципліни

Кафедра рослинництва	Освітній ступінь – бакалавр Галузь знань: 20 "Аграрні науки та продовольство" Спеціальність: 203 " Садівництво та виноградарство" Освітньо-професійна програма " Садівництво та виноградарство " Кількість кредитів – 4 Загальна кількість годин – 120 Рік підготовки, семестр – 2 рік, 4 семестр Компонент освітньої програми: *вибіркова* Цикл підготовки: *професійний* Мова викладання: українська

2. Інформація про викладача

Викладач (-і)	Мойсієнко В.В.
Профайл викладача (-ів)	http://znau.edu.ua/fakulteti/agronomichnij-fakultet/m-about-roslynnytstva/m-chief-roslynnytstva
Контактна інформація	+380679107111, veraprof@ukr.net
Сторінка курсу в Moodle	http://beta.znau.edu.ua:3398/course/view.php?id=1042
Консультації	*Онлайн консультація через Zoom, Viber, Telegram щочетверга з 15.00 до 17.00*

3. Анотація до дисципліни

Короткий опис курсу та його актуальність

Програмний матеріал дисципліни «Лікарські рослини» охоплює основи біології, поширення найголовніших лікарських рослин у природних зонах України, використання та технології вирощування лікарських культур. Зокрема, звернуто увагу на стан і перспективи розвитку фітотерапії у нашій країні; наявність природних ресурсів лікарських рослин та їх раціональне використання; пошук нових, перспективних для застосування у медицині лікарських рослин; основні теоретичні положення та шляхи інтродукції лікарських рослин; оцінка лікарських інтродуцентів за основними критеріями впровадження; особливості агротехніки вирощування, догляду та збирання культивованих лікарських рослин; селекція лікарських рослин та розробка сортової технології вирощування; особливості розмноження лікарських рослин, стратифікація та скарифікація насіння; особливості заготівлі і сушіння лікарської сировини, контроль якості сировини, зберігання сировини; отруйні та шкідливі рослини України, їх поширення і токсикологічне значення; хвороби та шкідники лікарських рослин, інтегрована система захисту їх.

4. Мета та цілі дисципліни

Основна **мета** викладення дисципліни "Лікарські рослини" – висвітлити для студентів багатство флористичних запасів України як лікарських засобів природного походження, навчити студентів володіти основами знань про видовий склад і цілющі властивості лікарських та отруйних рослин, вести широку пропаганду по культивуванню лікарських рослин та впровадженню рослинних лікарських препаратів у народну і ветеринарну практику тощо. Студенти повинні знати шкідники і хвороби лікарських рослин, а також вміти використовувати лікарські рослини у боротьбі зі шкідниками та хворобами інших культурних рослин.

Завдання вивчення дисципліни

Основними *пріоритетними завданнями* курсу "Лікарські рослини" на агрономічному факультеті спеціальності «Садівництво та виноградарство» є:

- вивчення видового складу, цілющих властивостей та класифікації лікарських рослин;
- визначення запасів дикорослої лікарської сировини в різних природно кліматичних зонах країни;
- виявлення екологічного стану масивів лікарських рослин;
- охорона лікарських рослин і їх ресурсів від фізичного знищення;
- інтродукція лікарських рослин;
- вивчення технології вирощування культивованих лікарських рослин;
- вирощування та заготівля чистої лікарської сировини в умовах радіоактивного забруднення;
- особливості збирання та зберігання різних частин лікарських рослин;
- насінництво лікарських рослин;
- шкідники і хвороби лікарських рослин;
- економічна та енергетична оцінка вирощування лікарських рослин;
- селекція лікарських рослин;
- заходи безпеки при заготівлі та переробці отруйних і сильнодіючих лікарських рослин.

В результаті вивчення дисципліни „Лікарські рослини” студент повинен **знати:**

- історію застосування лікарських та отруйних рослин у науковій, народній та ветеринарній медицині;
- класифікацію лікарських та отруйних рослин;
- роль інтродукції у збагаченні різноманіття лікарських рослин в агрофітоценозах;
- ботанічну та біологічну характеристику видового складу лікарських рослин;
- відношення лікарських рослин до екологічних факторів;
- хімічний склад лікарських рослин;
- технологію вирощування культивованих лікарських рослин;
- особливості заготівлі дикоростучої лікарської сировини;
- способи приготування лікарських форм та препаратів з лікарських рослин;

вміти:

- розраховувати запаси лікарської сировини у конкретному регіоні;
- оцінювати лікарські властивості рослин за вмістом в них біологічно активних речовин;
- проводити основний та передпосівний обробіток ґрунту під основні лікарські рослини;
- вносити органічні та мінеральні добрива;
- здійснювати посів лікарських культур в оптимальні терміни та проводити догляд за посівами;
- визначити оптимальний термін збирання та зберігання лікарських рослин;
- готувати лікарські препарати із різної рослинної сировини;
- розробити заходи з охорони дикорослих та рідкісних лікарських рослин.
- вміти використовувати лікарські рослини у боротьбі зі шкідниками та хворобами інших культурних рослин.

Компетентності, які здобувач набуде в результаті навчання:

Загальні:

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

5. Організація навчання

5.1. Обсяг дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин	
	Денна	Заочна
Лекції	20	6
Практичні / лабораторні	28	10
Самостійна робота	72	104

5.2. Формат дисципліни

Для денної форми навчання дисципліна викладається в очному форматі, із застосуванням мультимедійних засобів на лекціях та необхідного обладнання на лабораторних заняттях. За необхідності (індивідуальні графіки, тощо) можуть бути використані платформи Moodle, Skype, ZOOM, Google classroom.

Для заочної форми навчання при викладанні дисципліни поєднано очний формат (під час сесій) із застосуванням мультимедійних засобів на лекціях та необхідного обладнання на лабораторних заняттях із дистанційним (при підготовці і виконанні самостійних завдань). За необхідності також можуть бути використані платформи Moodle, Skype, ZOOM, Google classroom.

5.3. Тематичний план начальної дисципліни

№ з/п	Тема	Назва теми	Кількість годин	
			денна форма	заочна форма
1	Т1	Вступ. Історія застосування лікарських рослин у народній та науковій медицині.	6	6
2	Т2	Класифікація лікарських і отруйних рослин та їх використання у народній та науковій медицині.	8	8
3	Т3	Особливості збирання та зберігання лікарських рослин.	8	8
4	Т4	Культивовані лікарські рослини.	30	30
5	Т5	Отруйні лікарські рослини та їх застосування у народній медицині.	12	12
6	Т6	Лікарські рослини, що використовують для лікування серцево-судинної системи та центральної нервової системи.	12	12
7	Т7	Лікарські рослини, що використовують для лікування шлунково-кишкового тракту.	12	12
8	Т8	Жовчогінні, сечогінні, та кровоспинні лікарські рослини.	12	12
9	Т9	Відхаркувальні та пом’якшуючі лікарські рослини.	10	10
10	Т10	Збори лікарських рослин для лікування різних захворювань.	10	10
		Разом:	120	120

ПРИМІТКА: *Практична складова навчальної дисципліни виконується у формі лабораторного зошита і доповнюється самостійними дослідженнями, які здаються на перевірку за 1 тиждень до підсумкового контролю.*

5.4. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання дисципліни	При вивченні дисципліни застосовується поточний, модульний та підсумковий семестровий форми контролю. Також, передбачено обов’язковий контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу. *Методи контролю:* спостереження за навчальною діяльністю здобувачів вищої освіти, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль, виконання навчальних та індивідуальних завдань. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовленості студентів до виконання конкретної роботи. Поточний контроль знань здобувачів вищої освіти проводиться в усній, письмовій та дистанційній формах (опитування за результатами опрацьованого матеріалу). Модульний (рубіжний) контроль здійснюється після вивчення студентами логічно завершеної частини програми навчальної дисципліни.

Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид заняття	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Лекції	1,0	20	20,0
Практичні заняття	0,5	28	14,0
Самостійна робота	0,2	72	14,0
Модульна контрольна робота	12,0	1	12,0
Разом:			60

Підсумкова кількість балів, набрана студентами за виконання завдань з самостійної роботи, є однією з складових поточної успішності з дисципліни і за виставленні загальної кількості балів за поточну успішність додається з балами, одержаними за виконання інших видів поточної навчальної роботи.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти. Він проводиться в усній або письмовій формі у вигляді іспиту. Включає екзаменаційні білети, або тестування на платформі Moodle. Екзаменаційні тести та білети охоплюють програму навчальної дисципліни.

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу, а обсяг навчального матеріалу, який виноситься на підсумковий семестровий контроль, визначається робочою програмою дисципліни.

Сумарна кількість рейтингових балів за вивчення дисципліни за семестр розраховується як сума балів, отриманих за результатами поточного та підсумкового семестрового контролю. Максимальна сума балів за семестр складає 100 балів.

Набрана кількість рейтингових балів є основою для оцінки знань студента за шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	Зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного	не зараховано з можливістю повторного

			складання	складання
	0–34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни
Умови допуску до підсумкового контролю	Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається тим, що студент має певні знання, передбачені в силабусі, володіє основними положеннями, що вивчаються на рівні, який визначається як мінімально допустимий. З використанням основних теоретичних положень, студент з труднощами пояснює правила вирішення практичних/ розрахункових завдань дисципліни. Виконання лабораторних/ контрольних/ індивідуальних завдань, роботи значно формалізовано: є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв’язків з іншими дисциплінами. Максимальна кількість балів становить 60. Мінімальна кількість балів, набраних студентом, складає 60 % від максимальної кількості балів, отриманих під час вивчення дисципліни – 36 балів. Студент не може бути допущений до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 36 балів.			
Критерії оцінювання	Контроль знань та вмінь здобувача вищої освіти здійснюється згідно з кредитно-трансферною системою організації освітнього процесу. Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100-бальною шкалою, тобто він формується з рейтингу виконання навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 60 балів, та рейтингу підсумкового контролю – 40 балів. Мінімально можлива кількість балів, отриманих студентом у випадку складання екзамену, дорівнює 24. Максимальна можлива кількість балів, отриманих на екзамені – 40. Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за відповіді на тестові питання чи питання у білеті. Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами поточної та підсумкової перевірки успішності, дорівнює 60 балів.			

6. Результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН 7. Демонструвати знання і розуміння принципів фізіологічних процесів рослин в обсязі, необхідному для досягнення інших результатів навчання, передбачених освітньою програмою.

РН 9. Володіти методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, а також культивування об'єктів і підтримання стабільності плодоовочевих агроценозів із збереженням природного різноманіття.

7. Пререквізити

Дисципліна може вивчатися будь-якими здобувачами без обмежень.

8. Політика дисципліни

Основні принципи проведення занять:

- відкритість до нових та неординарних ідей, толерантність, доброзичлива партнерська атмосфера взаєморозуміння та творчого розвитку;
- усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін;
- різні моделі роботи на заняттях, у тому числі робота над вирішенням завдань дає можливість здобувачам вищої освіти якнайширше розкрити свій власний потенціал, навчитись довіряти своїм партнерам, розвинути навички інтелектуальної роботи в команді;
- курс передбачає інтенсивне використання мобільних технологій навчання, що дає можливість здобувачам вищої освіти та викладачеві спілкуватись один з одним у будь-який зручний для них час, а для здобувачів вищої освіти, які відсутні на заняттях, отримати необхідну навчальну інформацію та представити виконані завдання;
- протягом усього курсу активно розвиваються автономні навички здобувачів вищої освіти, які можуть підготувати додаткову інформацію за темою, що не увійшла до переліку тем практичних занять змістових модулів та виступити з презентацією чи інформуванням додатково.

9. Технічне та програмне забезпечення (за потреби)

Лекційні заняття проводяться в аудиторіях, обладнаних мультимедійними засобами, і передбачають використання презентацій. Практичні заняття і лабораторні роботи проводяться у лабораторіях кафедри та на розсаднику лікарських рослин кафедри рослинництва (ботанічний сад університету).

10. Література необхідна для вивчення навчальної дисципліни:

1. Мойсієнко В. В. Лікарські рослини у ветеринарній медицині. Підручник. Житомир. Видав: ПП «Рута». 2020. 168 с., іл.
2. Мойсієнко В.В., Павлюк Н.В. Лікарські та отруйні рослини. Навч. посібник. – Житомир, 1999. – 163 с.
3. Жарінов В.І., Остапенко А.І. Вирощування лікарських, ефіроолійних, пряносмакових рослин: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1994. – 234с.
4. Мойсієнко В.В. Лікарські рослини //Атлас. – 2012. – 397с.
5. Кархут В.В. Ліки навколо нас. – К.: Здоров'я, 1974. – 447с.
6. Носаль М.А., Носаль І.М. Лікарські рослини і способи їх застосування в народі (У 2-х книгах) Житомир.: Полісся, 1991. – 96 с.

7. Павленко Л.О. Цілющі скарби землі. – 2-е вид., доп. Київ: Наук. думка, 1988. – 144 с.,
8. Каталог декоративних трав'янистих рослин ботанічних садів і дендропарків України: Довідниковий посібник / *За ред. С. П. Машковської*. – Київ, 2015. – 282 с. *(електронне видання)*.
9. Каталог лікарських рослин ботанічних садів і дендропарків України: Довідковий посібник / *Джуренко Н.І., Лебеда А.П., ... [Мойсієнко В.В та ін.]. За ред.. А. П. Лебеди*. – Київ: Академперіодика, 2009. – 160 с.
10. Каталог раритетних рослин ботанічних садів і дендропарків України: довідковий посібник /*кол. авт., За ред. А.П. Лебеди*. – Київ: Академперіодика, 2011. – 184 с.
11. Лікарське рослинництво: Навч. посіб. / *М. І. Бахмат, О. В. Квацук, В. Я. Хоміна, В. М. Комарницький*. – Кам'янець-Подільський: ПП «Медибори-2006», 2011. – 256 с.
12. Лікарські рослини. Значення, ботанічні і біологічні особливості, технологія вирощування, заготівля / *В. В. Лихочвор, В. С. Борисюк, С. В. Дубковецький, Д. М. Онищук*. – Львів: НВФ Українські технології, 2003. – 272 с.:іл.
13. Лікарські рослини: Енциклопедичний довідник /Відп. ред *А. М. Гродзинський*. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1989. – 543 с.
14. *Мойсієнко В. В.* Лікарські рослини : альбом до виконання лаб.-практ. занять з дисципліни «Лікарські рослини». – Житомир, 2013. – 20 с.
15. *Мойсієнко В. В.* Лікарські рослини : атлас. – Житомир, 2015. – 400 с., іл.
16. *Мойсієнко В. В.* Особливості нагромадження радіонуклідів видовим складом лікарських рослин Житомирського Полісся // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції до 200-річчя Нікітського ботанічного саду: «Інтродукція і селекція ароматичних та лікарських рослин». – Ялта, 2009. – С.125–126.
17. *Мойсієнко В. В.* Технологія вирощування багаторічних лікарських рослин. Навч. посібник. – Житомир, 2017. – 111 с.
18. *Мойсієнко В.* Питома активність ^{137}Cs у дикорослих лікарських рослинах Житомирського Полісся /Вісник наук. пр. ВНАУ. Випуск 8 (48). – 2011. – С. 103–108.
19. *Носаль І. М.* Від рослини до людини: Розповіді про лікувальні та лікарські рослини України. – К.: Веселка,1992. – 606 с.:іл.

Викладач Віра МОЙСІЄНКО

Гарант освітньої програми Наталія ПЕЛЕХАТА

Декан агрономічного факультету Олександр САЮК

Силабус затверджений на засіданні кафедри рослинництва.
Протокол № 1 від "25" серпня 2021 р.

Завідувач кафедри Віра МОЙСІЄНКО

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією агрономічного факультету
Протокол № 1 від "01" вересня 2021 р.

Голова НМК факультету Тетяна КЛИМЕНКО

Scan with Fast Scan